

RANDVOORWAARDEN NIVEAU A1 INBURGERINGSEXAMEN BUITENLAND

Deel II Feitenonderzoek en scenario's

INLEIDING

Dit deel II van randvoorwaarden niveau A1 inburgeringsexamen buitenland behelst het feitenonderzoek zoals dit heeft plaatsgevonden. Het feitenonderzoek betreft enerzijds een onderzoek naar het Duitse en Franse inburgeringsstelsel en anderzijds een quick scan/marktonderzoek naar Wib-gericht aanbod. Daarnaast wordt de scenariostudie uiteengezet zoals die (voor een deel) is uitgevoerd samen met de Klankbordgroep. Deze scenariostudie heeft geleid tot de 4 scenario's die in deel I aan de orde komen.

Inhoud

Inleiding	2
1 Duitse en Franse systeem	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Het Duitse systeem	8
1.3 Het Franse systeem.....	9
1.4 Conclusies.....	10
2 Quick scan Wib-gericht aanbod.....	11
2.1 Wib-gericht aanbod	11
2.1.1 Bevindingen	13
2.1.2 Analyse	15
2.2 Antwoorden quick scan Wib-gericht aanbod.....	16
3 Uitgebreide scenariostudie	25
3.1 Scenario's	25
3.2 Exameninfrastructuur	33
3.3 Beoordeling scenario's	34
4 Lijst met geïnterviewde personen	40

1 DUITSE EN FRANSE SYSTEEM

1.1 Inleiding

Nederland is niet het enige land dat eisen stelt aan nieuwkomers op het terrein van taalvaardigheden. In dit hoofdstuk zullen we de actuele ontwikkelingen op het terrein van examinering in Frankrijk en Duitsland schetsen. We lopen hierbij de volgende onderwerpen langs:

- De relevante wetteksten in beide landen;
- De werkingssfeer;
- De uitvoeringsbesluiten;
- De stand van zaken;
- De structuur in het buitenland.

Op basis van deze analyse zullen we uiteindelijk een aantal conclusies trekken.

Tabel 3 - Overzicht ontwikkelingen Duitsland en Frankrijk

Wetteksten

Frans	Duits
<ul style="list-style-type: none">• Wijziging "Code de l'entree (...)" per 20 november 2007• Volledige wetstekst beschikbaar via Internet• Evaluatie van de Franse taal- en waardenkennis in land van herkomst als visumeis; organisatie van "formation" indien ontoereikend	<ul style="list-style-type: none">• Wijziging "Aufenthaltsverordnung" per 28 augustus 2007• Examenniveau A1 op alle vaardigheden, 'Start Deutsch 1'

Werkingsfeer

Frans	Duits
<ul style="list-style-type: none">• De wet heeft betrekking op “conjoints” en “regroupement familial” dus huwelijksvorming en gezinshereniging• Algemene vrijstellingen lijken erg op Nederlandse situatie, inclusief vrijstellingslanden (EU, VS, Canada, Australië, NZ, Zuid-Korea, Japan en Israël) en leeftijdsgrenzen voor gezinshereniging (t/m 16 of 65 en ouder)• Aangezien de cursus en het examen in Frankrijk voor de inburgeraar gratis is, is de verwachting dat de kosten van het inburgeringstraject voor de inburgeraar in het buitenland eveneens door de Franse overheid worden gedragen.	<ul style="list-style-type: none">• De wet heeft betrekking op “Ehegatten” dus huwelijksvorming en gezinshereniging te betreffen en gezinshereniging van kinderen ouder van 16 jaar en ouder• Vrijstellingen lijken erg op Nederlandse situatie, inclusief vrijstellingslanden (EU, VS, Canada, Australië NZ, Zuid-Korea, Japan en Israël)• Examengeld is €60,-

Uitvoeringsbesluiten

Frans	Duits
<ul style="list-style-type: none">• Wijziging "Code de l'entree (...)" per 30 november 2008• Volledige tekst decreet beschikbaar via Internet• Agence Nationale d'Accueil des Etrangers et des Migrations (ANEAM) verantwoordelijk voor evaluatie van de taalkennis in het buitenland en de (eventuele) scholing aldaar• Niveau A1.1 (vergelijkbaar A1min) voor mondeling en schriftelijke vaardigheden.• Taalvrijstelling ingeval drie jaar voorgezet onderwijs in het Frans of één jaar hoger onderwijs in Frankrijk of direct slagen voor een verkorte toets op A1.1 niveau• Indien behoefte vastgesteld dient minimaal 40 uur taalonderwijs gevolgd te worden.• NB. Uitvoeringsbesluit lijkt taaleis tot inspanningsverplichting te reduceren.	<ul style="list-style-type: none">• Verwaltungsvorschriften• Vorläufige Anwendungshinweise• Visum Handbuch

Stand van zaken

Frans	Duits
<ul style="list-style-type: none">• Evaluatie-niveau vooralsnog “à l’appréciation des autorités”	<ul style="list-style-type: none">• Systeem is sinds 28 augustus 2007 operationeel• Problemen met werkdruk, veiligheid en bedrog (identiteitsfraude)• Afname visumaanvragen met 60 procent, stijgt weer langzaam,• Er doen zich rechtzaken voor maar dat betreft tot nu toe Landesgerichte en alle zaken zijn gewonnen door de staat

Structuur in het buitenland

Frans	Duits
<ul style="list-style-type: none">• Structuur (naar verwachting) nu in opbouw. ANEAM mag taken delegeren aan lokale organisaties.	<ul style="list-style-type: none">• Ondersteuning en examens via Goethe Institut (102 landen 408 vestigingen), inclusief geaccrediteerde instellingen• Begroting Goethe instituut is circa 300 miljoen EURO• Taalonderwijs en examens moeten zich zelf bedruipen, verder basissubsidie van Bondsregering

Ondersteunende middelen

Frans	Duits
<ul style="list-style-type: none">• Voornog geen standaardcursus	<ul style="list-style-type: none">• Veelheid aan materiaal en cursussen, bijvoorbeeld 'Start Deutsch eins', maar ook via Deutsche Welle (Duitse Wereldomroep)• Goethe Institut biedt ook alfabetiseringscursussen aan• Basismateriaal kost €34,-• Cursus bij Goethe Instituut kost €300,-

1.2 Het Duitse systeem

Het Duitse systeem is sinds vorig jaar augustus operationeel. Het kenmerkt zich door eisen op het niveau A1 op het terrein van lees- en schrijfvaardigheden voor iedereen die zich in het kader huwelijksvorming en gezinshereniging in Duitsland wil vestigen. Het heeft ook betrekking op kinderen ouder van 16 jaar en ouder. Via de Goethe Instituten kan een ieder met de ambitie zich in Duitsland te vestigen in het kader van huwelijksvorming of gezinshereniging cursussen volgen om het gewenste taalniveau te bereiken. De Goethe Instituten en daaraan verbonden geaccrediteerde onderwijsinstellingen vormen in 102 landen van herkomst met in totaal 408 vestigingen een redelijk dekkend wereldwijd netwerk. De Goethe Instituten geven ook de examens af. Via de instituten wordt ook cursusmateriaal verspreid. Er is veel cursusmateriaal beschikbaar, waaronder bijvoorbeeld 'Start Deutsch eins'. Daarnaast verzorgt de Deutsche Welle ook uitzendingen op het terrein van taalonderwijs die in samenwerking met de Goethe Instituten zijn ontwikkeld. De ervaring bij de Goethe Instituten is dat een andere, minder gemotiveerde groep nu, gedwongen, cursussen volgt. Dit vereist een andere aanpak. Daarnaast zijn er enkele gevallen van examenfraude en het onder druk zetten van leraren bij het afnemen van examens bekend.

1.3 Het Franse systeem

De aangepaste Franse inburgeringswet is november 2007 ingevoerd en bevat sindsdien ook een eis tot kennis van de Franse taal en waarden voor een ieder die zich in het kader van huwelijksvorming en gezinshereniging in Frankrijk wil vestigen. Het corresponderende uitvoeringsbesluit is in oktober 2008 aangenomen.

Uit beschikbare informatie blijkt dat (nog) geen sprake is van een uitgewerkt systeem van cursus- en/of exameninfrastructuur. Vooralsnog hebben de betrokken Franse autoriteiten ter plaatste de evaluatie van de van de taal- en waardenkennis eis zelf ingevuld ("à l'appréciation des autorités"). Het uitvoeringsbesluit legt de verantwoordelijkheid voor de evaluatie van taal- en waardenkennis alsmede de bijbehorende scholing inmiddels bij het Agence Nationale d'Accueil des Etrangers et des Migrations (ANAEM; deze organisatie is reeds verantwoordelijk voor dezelfde aspecten bij inburgering in Frankrijk zelf). ANAEM mag volgens het uitvoeringsbesluit convenanten sluiten met lokale organisaties voor zowel evaluatie als scholing.

Door koppeling in het uitvoeringsbesluit met het in Frankrijk geldende Contrat d'Accueil et d'Intégration (CAI), wordt het taalniveau vastgelegd op een CEF-niveau aangegeven als A1.1 (N.B. een niveau dat staat voor een subniveau van A1 en daarmee vergelijkbaar met A1min) voor zowel mondelinge als schriftelijke vaardigheden. Het intake-examen dat gebruikelijk is voor het CAI, een korte toets van ongeveer 15 minuten voor beide vaardigheden op A1.1-niveau, zal ook gelden voor evaluatie in het buitenland zowel bij evaluatie vooraf als na afloop van een cursus. Drie jaar voortgezet onderwijs in de Franse taal of één jaar hoger onderwijs genoten in Frankrijk geeft vrijstelling voor het taalonderdeel.

De taal cursus buitenland voor degenen waarvoor is vastgesteld dat zij die behoeven, dient tenminste 40 uur te omvatten. Er is nog niets bekend over cursusprogramma's.

Het uitvoeringsbesluit geeft aan dat indien na afloop van de cursus het examen niet gehaald wordt, het resultaat gebruikt wordt als startpunt voor de inburgering in Frankrijk. Hoewel niet als zodanig vastgelegd, suggereert dit dat taalbeheersing geen

uitsluitingscriterium is en dat een verwervingsinspanning volstaat voor toelating tot Frankrijk voor dit onderdeel.

De Franse uitgangssituatie voor wat betreft relevante educatie-infrastructuur in het buitenland lijkt meer op de Nederlandse dan de Duitse:

- Er is geen vergelijkbare Franse infrastructuur met de wereldwijde Goethe Instituten. Alliances Françaises zijn onafhankelijker en voornamelijk te vinden in meer ontwikkelde landen waarvan de burgers in de regel niet inburgeringsplichtig zijn. Cultuurinstellingen van de Franse staat in het buitenland zijn nog minder verbreid: het Maison Descartes bijvoorbeeld is exclusief Amsterdams;
- Eventuele Franse scholen in het buitenland, en dus ook in relevante herkomstlanden, richten zich primair op kinderen van Franse burgers.

1.4 Conclusies

Op basis van de bovenstaande analyse kan een aantal conclusies worden getrokken, te weten:

- Het Duitse systeem kenmerkt zich door relatief hoge exameneisen, namelijk A1 voor alle taalvaardigheden;
- Het Duitse ondersteunings- en examensysteem is opgebouwd rondom de infrastructuur van de Goethe instituten en geaccrediteerde instellingen. Er is veel materiaal en cursussen ontwikkeld;
- Deze combinatie van infrastructuur van de Goethe Instituten en materiaal en cursussen maakt dat Duitsland minder snel in strijd zal handelen met de letter en de geest van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden;
- Het Franse systeem vereist het A1.1 (vergelijkbaar met A1min) niveau voor lezen en schrijven. Het Franse ondersteunings- en examensysteem moet nog opgebouwd worden.

2 QUICK SCAN WIB-GERICHT AANBOD

2.1 Wib-gericht aanbod

Als onderdeel van het onderzoek van de huidige situatie met betrekking tot de Wib is een marktverkenning van Wib-gericht aanbod uitgevoerd; enerzijds naar marktinitiatieven omtrent het aanbod cursorisch onderwijs Nederlandse taal, anderzijds naar leermiddelen die ontwikkeld zijn ter voorbereiding op het inburgeringsexamen buitenland. Het doel hiervan is de ontwikkelingen in het Wib-gericht aanbod in kaart te brengen en direct een inschatting te maken van de gevolgen voor het Wib-gericht aanbod van een eventuele verhoging van de taaleisen.

De marktverkenning is uitgevoerd voor de 10 belangrijkste herkomstlanden. Met aanbieders in de 5 belangrijkste herkomstlanden is telefonisch contact gelegd. Cursusaanbieders Nederlandse taal in de overige 5 landen is verzocht een vragenlijst in te vullen en via de e-mail te retourneren. Bovendien is gebleken dat er zich in Nederland een markt heeft ontwikkeld voor het aanbieden van taalcursussen voor Wib'ers die op een toeristenvisum naar Nederland komen. Ook met deze aanbieders is telefonisch contact gelegd.

Parallel aan deze verkenning is geïnventariseerd welke leermiddelen ontwikkeld zijn en in de praktijk gebruikt worden om Wib'ers voor te bereiden op het inburgeringsexamen buitenland.

De contacten in buitenland zijn via de volgende bronnen verkregen:

- Het verslag van de quick scan taalcursussen Nederlands in het buitenland die het ministerie van Justitie medio 2005 uitgevoerd heeft;
- Informatie op www.buitenlandsepartner.nl;
- Gerichte zoekacties op het internet;
- Bovendien is specifiek voor de identificatie van Wib-gerichte marktinitiatieven in het buitenland contact gezocht met de ambassade of het consulaat ter plaatse met het verzoek de onderzoekers te voorzien van contactinformatie.

Op basis van de verkregen informatie zijn alle 26 geïdentificeerde aanbieders in 10 landen en Nederland benaderd met een gestructureerde vragenlijst die uitgebreid ingaat op de activiteiten, omvang en meningen van de cursusaanbieders. Van deze 26 aanbieders hebben 17 personen meegewerkt aan het onderzoek¹. In tabel 1 is een overzicht te zien van de landen, het aantal geïdentificeerde aanbieders, de vestigingslocaties en het aantal respondenten per land.

Tabel 1- Overzicht quick scan marktinitiatieven Nederlandse taal in het buitenland en Nederland

Land	Cursus-aanbod gevonden?	Aantal geïdentificeerde aanbieders	Locatie(s)	Aantal respondenten
Turkije	Ja	6	Istanbul, Adana	4
Marokko	Ja	3	Tétouan, Nador	2
China	Ja	1	Peking	1
Thailand	Ja	3	Bangkok, Sa Kaeo	2
Brazilië	Ja	4	Rio de Janeiro, Brasilia, Fortaleza, Sao Paulo	2
Indonesië	Ja	1	Jakarta	1
Pakistan	Nee*	Nvt.	Nvt.	Nvt.
Ghana	Ja	2	Accra	1
Filippijnen	Ja	2	Makati City, Manilla	2
Rusland	Ja	1	St. Petersburg	0
Nederland	Ja	4	Deventer, Utrecht, Heemstede, Groenlo	2
Totaal	10 van de 11	26		17

* *Geen cursusaanbod gevonden in het kader van dit onderzoek*

¹ De reden voor de non-respons is niet altijd duidelijk; een mogelijkheid is dat een aantal initiatieven niet meer bestaat.

2.1.1 *Bevindingen²*

Inleiding

Zoals in tabel 1 te zien is, is er in de meeste landen sprake van een Wib-gericht cursusaanbod. De aanname dat er zich aan de hand van de Wib marktinitiatieven Nederlandse taal in het buitenland zou ontwikkelen, lijkt daarmee bevestigd.

Bovendien heeft zich een aanbod in Nederland ontwikkeld, gericht op inburgeraars die ervoor kiezen zich op een toeristenvisum in Nederland voor te bereiden op het inburgeringsexamen buitenland. Voor het Wib-gericht cursusaanbod in het buitenland en in Nederland geldt dat het zowel nieuwe als uitgebreide initiatieven betreft.

Alle respondenten, voor het merendeel zelf actief als docent Nederlands, geven aan dat de doelgroep voornamelijk uit Wib'ers bestaat.

Leermiddelen

In het onderzoek zijn naast het oefenpakket 'Naar Nederland' 2 methodieken geïdentificeerd waarmee men zich gericht kan voorbereiden op het inburgeringsexamen buitenland, namelijk 'Op Weg' (uitgeverij Boom) en 'Ticket naar Nederland' (uitgeverij Vandorp Educatie). Deze zijn ontwikkeld voor zelfstudie.

Uitgeverij Boom heeft recent de methode 'Onderweg' uitgegeven. Dit gaat verder dan 'Op Weg' en is geschikt voor examentraining op A1 niveau. Met name 'Op Weg' is door de cursusaanbieders genoemd als materiaal dat hen ondersteunt bij het geven van Wib-gerichte cursussen. De respondenten gaven verder aan gebruik te maken van cursusmateriaal dat niet specifiek voor de Wib ontwikkeld is, maar de inburgeraar wel een degelijke basis voor de Nederlandse taal geeft. Cursusmateriaal dat genoemd is:

- Delftse Methode;
- Naar Nederland;
- IJsbreker;
- Nieuwe Buren;
- Eigen materiaal.

² De antwoorden van de 17 respondenten zijn te vinden in paragraaf 2.2

Slaging en niveau

De Wib'ers die door deze cursusaanbieders worden opgeleid slagen volgens de respondenten vrijwel allemaal voor het inburgeringsexamen buitenland. Het huidige niveau dat in het kader van de Wib aan de inburgeraars gevraagd wordt, is naar mening van de respondenten over het algemeen oppervlakkig en laag. Veel cursusaanbieders doceren hun cursisten dan ook een hoger niveau met uitgebreidere vaardigheden. Dit is volgens hen de verklaring voor het hoge slagingspercentage. Deze cijfers zijn echter niet objectief aantoonbaar op basis van de huidig beschikbare gegevens.

Verhoging

Deze groep ziet als cursusaanbieders geen probleem in een verhoging van de taaleis mondelinge vaardigheden naar A1. Tevens geeft men aan dat dit positief voor de inburgering van de cursisten zou zijn. Over een invoering van eisen aan schriftelijke vaardigheden op A1 is men minder eenduidig, maar dit wordt door een deel van de respondenten als positief voor onafhankelijk functioneren in Nederland gezien. Hoewel de cursusduur bij de invoering van eisen aan schriftelijke vaardigheden zou verdubbelen of zelfs verdriedubbelen, geven de respondenten hier de capaciteiten voor te hebben.

De cursusaanbieders Nederlandse taal in het buitenland en Nederland zien de rol van de Nederlandse overheid graag uitgebreid. Momenteel is de Nederlandse overheid officieel geen partij, maar blijken er in de herkomstlanden informele connecties te zijn tussen de posten en selecte groep cursusaanbieders Nederlandse taal.

De respondenten willen overwegend een uitgebreidere rol van de overheid, bijvoorbeeld in de vorm van het verstrekken van volledige informatie over cursusmogelijkheden, een keurmerk, subsidie en het ontwikkelen en aanbieden van beter cursusmateriaal. Met een keurmerk bedoelt men een vorm van accreditatie vergelijkbaar met de aanpak van het Goethe Instituut.

2.1.2 *Analyse*

Cursusaanbieders Nederlandse taal in het buitenland zijn overwegend positief over de Wib en zeker over een verhoging van de taaleis mondelinge vaardigheden naar niveau A1. Hier hebben zij de faciliteiten en de middelen voor en veel inburgeraars halen dit niveau al. Het invoeren van eisen aan schriftelijke vaardigheden zien de respondenten als een stap met grote gevolgen voor de inrichting, kosten en duur van de cursus. De terughoudende rol die de overheid op dit moment speelt, lijkt vrije marktwerking in de praktijk niet altijd in de hand te werken en cursusaanbieders zien deze rol graag uitgebreid.

Bij de enthousiaste respons omtrent een eventuele verhoging van de Wib-eisen dient opgemerkt te worden dat voor de cursusaanbieders een commercieel belang meespeelt.

Bovenstaande bevindingen zijn op basis van een quick scan, en geen uitputtend onderzoek; het is niet met zekerheid te zeggen dat alle cursusaanbieders in de 10 landen en Nederland zijn betrokken bij dit onderzoek. Daarnaast wisselt het marktaandeel per cursusaanbieder. Dit heeft tot gevolg dat onduidelijk is in hoeverre de bevindingen te generaliseren zijn. Over het algemeen kan wel degelijk gezegd worden dat de bevindingen een goede indicatie zijn van de mening van de doelgroep als geheel.

2.2 Antwoorden quick scan Wib-gericht aanbod

Bovenstaande bevindingen zijn gebaseerd op de feiten en antwoorden zoals deze in de navolgende tabellen per vraag zijn weergegeven.

	Respondent	Land	Stad	Contactinformatie
1	Mevr. Virginie Pernet	Brazilië	Brasilia	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
2	Dhr. Michel Koopmans	Brazilië	Rio de Janeiro	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
3	Mevr. Xu Xiaochun	China/NL	Peking/Ridderkerk	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
4	Dhr. Robertus Stevens	Filippijnen	Makati City	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
5	Mevr. Edwardine Hartmann	Filippijnen	Manilla	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
6	Dhr. Kwadzo O. Omeko	Ghana	Accra	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
7	Dhr. Kees Groeneboer	Indonesië	Jakarta	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
8	Dhr. Hassan Barrakouia	Marokko	Nador	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
9	Mevr. Jamila Brinkman	Marokko	Tétouan	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
10	Dhr. Kees Smit	Thailand	Sa Kao	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
11	Dhr. Pieter W. van de Ruitenbeek, Dutch Culture Center Co., Ltd.	Thailand	Bangkok	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
12	Mevr. Nazli Özezen	Turkije	Adana	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
13	Mevr. Gerda Lavrijsen	Turkije (nu weer in NL)	Adana (nu Eindhoven)	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
14	Mevr. Suzan Haliskaranfil	Turkije	Adana	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
15	Dhr. Cor Wildenburg (WilSan)	Turkije	Istanbul	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
16	Dhr. Ad Appel	Nederland	Utrecht, Heemstede, Groenlo	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.
17	Mevr. Dieneke Nijenhuis	Nederland	Deventer	Deze informatie is bij de onderzoekers bekend.

	Achtergrond - 1.a Huidige organisatie	1.b Functie respondent	1.c Officieel erkend?
1	1 lerares, voorheen Rio de Janeiro	Lerares	Nee
2	1 leraar, ontstaan nav WIB, sinds 2006	Docent	Nee, echter wel partner van ikwilnaarnederland.nl
3	2 docenten parttime in China, in NL 2 docenten. Groeiende organisatie.	Directeur/eigenaar/docent	
4	2 docenten, 1 secretaresse, 1 schoonmaker	Directeur/trainer	Ja, erkend en geregistreerd op de Filipijnen
5	35 jaar ervaring met lesgeven, voorheen Venezuela. Leert Engels, Spaans, NL	Lerares	Nee
6	1 docent	Docent, zelf NL geleerd na 9 jaar Duitsland	Nee, wel bekend bij ambassade
7	ETC bestaat 30 jaar. 25 freelance docenten, allen Indonesiërs. Cursusaantal stabiel: ruim 1.000 inschrijvingen voor reguliere cursussen, en 500 inschrijvingen voor bijzondere cursussen (incl docentenbijscholingen)	Directeur ETC	Afdeling van de Nederlandse Taalunie te Den Haag
8	Werkt bij alle 4 de taalscholen in Nador	Docent	Ja, erkend en geregistreerd in Marokko
9	Heeft jarenlang NL les gegeven, nu niet meer	Voorheen lerares, nu dienstverlener in officiële zaken als huwelijksakten, vertalingen, etc.	Ja
10	Sinds 2006 (nav. invoering WIB), 1 docent	Docent en begeleider bij aanvraag MVV	Nee
11	2 docenten	Docent/directeur	Ja, Department of Business Development, Bangkok
12	1 docent, voorheen betrokken bij project ROC Eindhoven in Adana	Lerares Engels, lerares NL als hobby	Nee (ROC project wel)
13	1 docent, 3 assistenten, dit was bij afgesloten project van ROC Eindhoven in Adana. Liep van feb t/m aug 2007	Lerares ROC, voorheen lerares NL te Adana	Ja
14	1 docent, voorheen betrokken bij project ROC Eindhoven in Adana	Voormalig lerares Nederlands	Nee (ROC project wel)
15	Sinds 3-6-2006, 3 docenten + 1 manager, stabiele organisatie. Ontstaan nav WIB	Mede-directeur-eigenaar en docent	Ja, door het Turkse Ministerie van Onderwijs (M.v.O). In Turkije is alleen lesgeven toegestaan in een taalschool erkend door het M.v.O., met een erkende methode. Wij hebben ons lesprogramma aangemeld en zijn erkend. In Turkije zijn we daarom de enige instantie die legaal Nederlandse les geeft.
16	Sinds 2008, 3 locaties in Nederland, gericht op Wib	Mede-directeur-eigenaar en docent	Ja, Keurmerk Inburgeren
17	ROC Eindhoven. Mevrouw Nijenhuis was lid van de klankbord-groep van dit onderzoeksproject en heeft op die wijze haar input gegeven aan de onderzoeksvragen.		

	Activiteiten - 2.a Doel organisatie	2.b Doelgroep(en)
1	Studenten Basis cursus Nederlands voor Buitenlanders/ gezinsvormers-herenigers tot WIB	Studenten en gezinsvormers-herenigers
2	40% WIB-examen halen, 60% Interesse in NL taal ivm werk of studie	WIB, algemene interesse
3	Chinezen in eigen land NL taal leren direct vanuit het Chinees	Partners van Nederlanders, eerst WIB-niveau, dan A1 spreken en luisteren
4	NL taal en cultuur leren in breedste zin des woords en vertaalwerk	Filipijnen die NL moeten (WIB) of willen (algemene interesse) leren. NL kinderen. Filipijnse zee- en zakenlui.
5	NL taal en cultuur, vaak slechts tot WIB-niveau	Vooral vrouwen die met een Nederlandse man gaan trouwen, vaak laaggeschoold
6	NL op WIB-niveau	Gezinsvormers- herenigers
7	Doel is het verzorgen van cursussen Nederlands voor het algemene Indonesische publiek. Tweede doel is het ondersteunen van alle activiteiten in Indonesië die het onderwijzen van het Nederlands betreffen. Hieronder valt ook het opleiden en bijscholen van docenten Nederlands uit geheel Indonesië	Indonesiërs die Nederlands willen leren, docenten Nederlands
8	Voornaamste doelgroepen: studenten en jonge werkkenden. Zij leren Nederlands ter ondersteuning van hun studie, of om zich meer te kwalificeren voor de arbeidsmarkt.	Gezinsvormers- herenigers, studenten, algemene interesse (ook analfabeten)
9	Heeft zicht op het aanbod in de regio Tétouan; 5 scholen van wisselend niveau, overwegend laag.	Sinds WIB explosieve groei in leerlingen, vooral WIB'ers dus. Ook analfabeten die veel moeite hebben het gewenste niveau te halen. Deels vanwege gebrek aan scholing, deels vanwege gebrek aan faciliteiten.
10	Vorbereiden op het examen tbv MVV	Partners die bij hun Nederlandse partner willen wonen. De meeste willen alleen een MVV. Een enkeling wil meer leren dan nodig is voor het examen. Omdat ze hier in Thailand een heel ander alfabet hebben leer ik ze ook het ABC. Dit is nog niet nodig voor het examen, maar wel handig om de uitspraak uit te leggen.
11	Opleiden voor inburgeringsexamen	Thaise partners van Nederlanders, doel is uitsluitend het basisexamen inburgering met succes behalen. De leerlingen zijn leergierig, wij denken dat de meesten de kans aan zouden grijpen om ook Nederlands te leren lezen en schrijven
12	Opleiden voor inburgeringsexamen	Gezinsvormers/herenigers. Analfabeten doen 2 keer zo lang (4 maanden) om het WIB-niveau te halen
13	Opleiden voor inburgeringsexamen	Gezinsvormers/herenigers
14	Opleiden voor inburgeringsexamen	Gezinsvormers/herenigers
15	Nederlandse taalles geven, en hier de beste in zijn. Daarnaast ook advies over procedures.	90% WIB, 10% andere redenen (België studie, werk, familie, hobby). Leerlingen willen slagen voor het examen en NL spreken op een basisniveau (ergens tussen A1 en B1). Een enkeling wil meer. Allen zijn reeds gealfabetiseerd in het Turks alfabet, dat praktisch hetzelfde is als het Westers).
16	Opleiden voor inburgeringsexamen buitenland	Wib'ers die met een toeristenvisum naar Nederland komen om zich voor te bereiden
17		

	De opleiding - 3.a Kosten (per uur/tot.)	3.b Lesmateriaal	3.c Klassikaal ja/nee
1	26,5R\$ (€ 8,70) per uur. 1 les is 1,5 uur. Basiscursus NL voor buitenlanders €676,-. Inburgering €390,-.	Delftse Methode	Ja
2	Totaal €250,-/€375,-	Naar Nederland, Delftse Methode (zeer goed)	Nee, 1 op 1
3	Totaal gemiddeld €500,- excl.	Eigen materiaal en spreekoefeningen	Beide
4	Basiscursus NL: Php 19.500,- (€300,-). Inburgeringspakket: Php 56.000,- (€850,-) alles inclusief	Diverse methodes, samengesteld lesmateriaal	Ja, klassikaal (4 tot 10 studenten)
5	Verskillend	Naar Nederland, Hugo	Nee, 1 op 1. Individueel, vaak op neutraal terrein in Manilla, zoals een salon
6	€300,- tot €450,-	Op Weg, woordenboek	Nee, 1 op 1
7	Totaal € 440,-. Stap I, beginnerscursus, 50 uur, Rp. 3.400.000,- (275 euro). Stap II, voorbereiding inburgeringsexamen, 20 uur, Rp. 2.000.000,- (165 euro). Incl. Pakket Naar Nederland	Help 1, Naar Nederland	Ja, klassikaal
8	€30,- per maand. Totaalbedrag €120,- tot €360,- afhankelijk van student	Naar Nederland, Delftse Methode	Ja, klassikaal, waar nodig individueel
9	Gemiddeld €90,- (900 dirham) voor 3 maanden, de beste in de regio van een man die op de Hogeschool van Amsterdam heeft gezeten kost zo'n €150,- (1500 dirham)		Ja, klassikaal (3 tot 5 personen)
10	€165,- per week, 6 weken, totaal €990,- voor 180 uur.	Veel zelf geprogrammeerd materiaal plus in de handel zijnde software. Veel zelfstudie plus 1 op 1 hulp met uitleg en uitspraak.	Ja, klassikaal, waar nodig individueel 's avonds en in het weekend
11	Totaal €695,-.	Delftse methode	Klassikaal
12	Totaal €850,- (180 uur à 30 Turkse lire per uur), minder als de leerling arm is, dit is vaak het geval. Bij een officiële DESAN-taalschool kost een dergelijke opleiding €1000,- voor 3 maanden	Op Weg, Spreekt u Nederlands?, Uitspreker, Ijsbreker, Naar Nederland, Delftse Methode	Nee, 1 op 1
13	Totaal €1080,- (180 uur à €6,- per uur)	Ijsbreker, plus lessen op de computer	Ja, klassikaal, individueel waar nodig
14	Totaal €1080,- (180 uur à €6,- per uur)	Ijsbreker, plus lessen op de computer	Ja, klassikaal, individueel waar nodig
15	Totaal €870,-. 10 ytl per uur, 1500 ytl (1 eur=1,8 ytl)	Mix eigen + divers materiaal uit Nederland	Ja, klassikaal, indien nodig één op één extra lessen. Groepswerken is belangrijk want motiverend, en er kan geoeft worden met elkaar.
16	Totaal €840,-	Oa. Op Weg	Ja, in groepjes van 2 tot 5 personen
17			

	3.d Duur (Contact-uren)	3.e Waar examens?
1	Basiscursus NL voor Buitenlanders: 6 maanden (78 contact-uren). Inburgering: 3 weken (45 contact-uren)	Ambassade
2	Puur WIB gericht duurt 1 maand (15 à 22,5 uur), hoger niveau: langer (150 uur).	Ambassade Rio de Janeiro
3	1 maand intensief, zo'n 30 lesuren	Proefexamens QTC, WIB examen op ambassade
4	Gemiddeld 2,5 maand, 3 lesuren per dag (150 contact-uren)	Ambassade
5	1 à 2 uur per week, veel huiswerk, totaal afhankelijk van student	Ambassade
6	2 à 3 maanden	Ambassade
7	70 contact-uren	Intern examen, ambassade
8	4 tot 12 maanden, afhankelijk van student	Ambassade Rabat
9		Ambassade
10	180 uur, plus extra waar nodig	Proefexamens op locatie, examen op de ambassade te Bangkok
11	6 weken, 30 dagdelen van 3 uur, totaal 90 uur, daarnaast 60 uur zelfstandige studie met behulp van door ons zelf ingesproken audio-cd's.	Proefexamens worden intern afgenomen en het basisexamen inburgering op de Nederlandse ambassade in Bangkok
12	2 maanden, 6 uur per week, 180 uur	Ambassade in Ankara (dichtbij) en ambassade in Istanbul (sneller aan de beurt)
13	3 maanden, 5 keer 3 uur per week, totaal 180 contact-uren	
14	3 maanden, 5 keer 3 uur per week, totaal 180 contact-uren	Ambassade
15	150 uur minimaal	Eigen examens, Cito-online en examens op consulaat
16	60 uur les, plus evenveel aan zelfstudie, 4 weken lang, 5 dagen per week	Ambassades land van herkomst
17		

	Impact - 4.a Hoeveel opleidingen?	4.b Marktaandeel	4.c Meerwaarde?
1	20 cursisten per jaar.	100% (enige lerares NL in Brasilia)	
2	Totaal 25 mensen	Lastig, 25 van de in totaal 120 personen die in Rio de Janeiro de toets hebben gedaan	
3		Gering, maar groeiend	Direct toegang tot cursus, zonder kennis van Engels of NLs, laagdrempelig
4	11 inburgerings startmomenten van 4 tot 10 studenten. Per jaar bijna 80 leerlingen	75% (ruwe inschatting)	Georganiseerd, gekwalificeerde NT2 docenten, continuïteit, kwaliteit
5	20 totaal over de afgelopen 2,5 jaar.	1 van de 3 aanbieders cursus NL, marktaandeel lastig in te schatten	Flexibel
6	10 per jaar (totaal zo'n 30 à 40)		Flexibel
7	in 2008 hebben tot nu toe 66 personen fase I gevolgd en 44 personen fase II	Onbekend, maar het ETC is in Jakarta het enige instituut dat speciale voorbereidende cursussen voor het IB-examen aanbiedt. Overigens wordt er ook vaak deelgenomen aan het IB-examen door personen die een reguliere ETC-cursus hebben gevolgd.	
8	Momenteel zo'n 33 leerlingen, dus ongeveer 70 per jaar.	In Nador 100%, in heel Marokko onbekend	
9	Schatting 80 à 90 leerlingen	In Tétouan 100%, in heel Marokko onbekend	
10	6	Onbekend	Weinig, maar het is een begin
11	Totaal 125 cursisten, 4 opleidingen per jaar	35 à 40%	Één van de docenten is Thais en heeft 16 jaar in NL gewoond
12	Circa 5 leerlingen per jaar	Moeilijk, er zijn veel hobbyisten	
13	14 opleidingstrajecten	Lastig in te schatten, gokt zo'n 10%	
14	14 opleidingstrajecten		
15	Ongeveer 20 groepen per jaar, ongeveer 120 cursisten per jaar	Niet in te schatten. Aantal Turken die naar NL gaan is via ind.nl te volgen. Maar wie kent er al Nederlands? Wie doet zelfstudie? Hoeveel privéles? Hoeveel bij illegale cursussen? Hoeveel in Nederland? Wij schatten dat 90% niet naar een cursus gaat.	100% slagen, en echt Nederlands leren
16	Ruimte voor 100 tot 200 personen. Dit is het eerste jaar, waarschijnlijk tussen de 50 en 100 cursisten	Groot, marktleider. Er zijn weinig partijen die hetzelfde bieden.	Kleine groepen, deskundige docenten, modern en goed cursusmateriaal.
17			

	4.d Slagingspercentage	4.e Gewenste niveau?
1	100%	Ja
2	100%	Ja, allemaal op 40 punten of hoger, dus al boven A1, hoger dan gewenst dus
3	100%	Ja
4	100%	Ja
5	100%	Ja
6	100%	Ja
7	100%	A1 wordt jaarlijks gehaald door circa 250 personen. A2 door circa 150. B1 door circa 60 en B2 door circa 30 personen.
8	90%	Ja
9		
10	98%	90% haalt A1
11	bijna 100%	6% op niveau A1min, 60% op A1 en de rest op A2. Een enkele uitzondering boven A2
12	100%	Ja
13	90%	Ja
14	100%	Ja
15	100%	Ja
16	100%	Ja en hoger
17		

	Verhoging naar A1 - 5.a Gevolgen organisatie	5.b Rol overheid	5.c Invloed inburgering?
1	Meer leerlingen, meer cursusmateriaal, meer tijd	Meer/beter cursusmateriaal beschikbaar stellen, bv onder beheer NL vertegenwoordiger in het buitenland.	Snellere inburgering
2	Geen gevolgen, men zit al op hoger dan A1 niveau	Methode als van het Goethe Instituut of in ieder geval een systeem van erkende taalinstellingen opstellen.	Geen gevolgen, men zit al op hoger dan A1 niveau
3	Meer leerlingen. Opleidingsduur en materialen zijn al op dit niveau afgestemd. Ook de leraren zijn er klaar voor.	Stimuleren van directe taalcursussen, niet via NL of derde taal! Beter en efficiënter gebruik van geld van gemeenten	Zal vlotter verlopen, veel betere aansluiting op lessysteem in NL.
4	Meer leerlingen, langer traject, verschillende niveaugroepen (snelle en minder snelle leerlingen). Uitgebreidere cursus	Geen rol nodig	Positief. Studenten kunnen dan al communiceren, dus ze zullen zich sneller thuis voelen. En het dwingt ze moeite te doen.
5	Langere cursus	Examen aanpassen aan cultuur en situaties in het land, dan is het relevanter	Positief.
6			
7	Aanpassing van de IB-cursus is dan nodig. Groter aantal contacturen is noodzakelijk. Voor het ETC is dat geen probleem. Wellicht zal het aantal IB-cursussen verminderen, omdat deze cursussen relatief duur zijn (vanwege de kleine groepen waarin wordt lesgegeven).		IB-examen zal er serieuzer door worden, maar het slaagpercentage zal wellicht iets afnemen
8	Duurdere opleiding, meer uren	Meer informatie verstrekken aan cursusaanbieders, uitgebreider cursuspakket	Positief, huidige WIB-eisen zijn te oppervlakkig
9	Maakt niet veel uit; de succesvolle WIB'ers (stads, geletterd, jong) zullen het niveau halen, wellicht met meer tijd, geld en moeite. De groep die moeite heeft (plattelands, ongeletterd, ouder) moet nog meer moeite doen.	Door cursusaanbod in het platteland van Marokko te stimuleren	
10	Minder mensen die het alleen doen met zelfstudie, dus meer leerlingen die naar school gaan. Opleidingsmateriaal is al gericht op A1. Opleidingsduur zal waarschijnlijk iets verlengd worden, maar dit is per persoon verschillend.		
11	Verhoging aantal lessen, of de criteria om toegelaten te worden enigszins verhogen.	Geen	Voor de lager opgeleiden positief en voor de hoger geschoolden enigszins positief
12	Niet goed, toets is al (te) moeilijk. Huidig niveau is goed voor een basis in inburgering	Een eenvoudiger lesboek beschikbaar stellen, Naar Nederland is te moeilijk	
13	Cursus zou minstens 3 keer zo lang duren (>520 uur) en 1 jaar kosten. Analfabeten zouden buitenspel gezet worden.	Financiële vergoeding voor cursusaanbieders	Inburgering in Nederland zou makkelijker worden, maar eigenlijk begint inburgering pas echt in Nederland
14	Niet goed, toets is al (te) moeilijk. Huidig niveau is goed voor een basis in inburgering		
15	Examen stijgt in aanzien, goede cursus wordt een must, hierdoor meer leerlingen. Echter, extra opleidingsmateriaal, extra opleidingsduur.	De overheid moet het onderwijs volledig aan particulieren overlaten. Niet zelf cursussen gaan geven in semi-overheidsinstellingen. Op deze manier ontstaat eerlijke concurrentie, en wordt particulier initiatief duurzaam bevorderd.	
16	Maakt niet veel uit.	Een vorm van accreditatie, zoals het Keurmerk Inburgeren. Momenteel is het personeel op de posten geneigd informeel advies richting een bepaalde cursusaanbieder te geven. Dit is niet goed voor de marktwerking, er zou open en volledig geïnformeerd moeten worden	Inburgeren hangt vooral af van de motivatie van een inburgeraar, niet van examens.
17			

	Schriftelijke vaardigheden - 6.a Gevolgen organisatie	6.b Rol overheid	6.c Invloed inburgering?	7. Overige opmerkingen
1	Idem aan vraag 5	Idem aan vraag 5	Idem aan vraag 5	Geen
2	Langere cursus, lezen is al onderdeel van de cursus, schrijven zou meer tijd kosten. Geen probleem dus.			Geen
3	Idem aan vraag 5.	Idem aan vraag 5	Idem aan vraag 5	QTC geeft op maat gericht studie advies afgestemd op niveau van de cursist en scheidt geen luchtkastelen. Altijd bereid nadere toelichting te verstrekken.
4	Idem aan vraag 5	Idem aan vraag 5	Idem aan vraag 5	Examenopdrachten zoveel mogelijk vanuit de gedachte van authentieke communicatieve situaties.
5	Langere cursus	Idem aan vraag 5	Zeer positief, leren dan NL vanuit de basis, met zaken als grammatica	Examen is veel te eenvoudig en oppervlakkig, voegt niets toe. Moet uitgebreider, moeilijker en de cursist beter voorbereiden op NL klimaat en cultuur. Daarnaast eenmaal in NL, sneller gevolg aan cursus
6				Geen
7	Idem aan vraag 5.			
8	Duurdere opleiding, meer uren en inspanning van leerlingen, geen probleem voor docenten		Positief voor de inburgering en onafhankelijkheid	
9	Idem aan vraag 5. Echter, dan zouden ook veel docenten het moeilijk krijgen, aangezien het overwegend hobbyisten met een laag niveau Nederlands zijn			De WIB wordt meer als barrière dan als voorbereidingsmiddel gezien. Het is vreemd dat de Nederlandse overheid zich bemoeit met persoonlijke zaken als gezinsvorming/hereniging, partnerkeuze en plaats van vestiging.
10	Idem aan vraag 5, nog langere opleiding			Opmerkelijk dat niet alle tegenstellingen openbaar gemaakt worden.
11	Veel minder leerlingen per klas, opleidingsmateriaal sterk aanpassen en de opleidingsduur sterk verhogen	Door de extra uren, die een veelvoud zouden zijn t.o.v. de huidige situatie, zou de overheid de cursus gedeeltelijk kunnen subsidiëren		
12	Idem aan vraag 5, de leerlingen krijgen al lezen en schrijven op basisniveau			
13	Idem aan vraag 5, echter cursusduur nog langer			
14				
15	Meer aandacht aan deze vaardigheden geven, verder idem aan vraag 5.	Keurmerk buitenlandse privéscholen beginnen. Zelfde voorwaarden voor keurmerk als in Nederland. Overheid stuurt mensen door naar cursussen met keurmerk. De overheid moet niet zeggen hoe je het examen moet voorbereiden, niet zeggen dat het makkelijk is en prima met zelfstudie te doen zou zijn.	Lezen en schrijven is absoluut noodzakelijk, zeker in Nederland, waar zoveel via formulieren gaat. Zo kom je tot onafhankelijk functioneren.	Om echte inburgering te bewerkstelligen, zou men op niveau B1 moeten examineren. Met B1 niveau ben je als immigrant in staat Nederlandse vrienden te maken.
16	Nieuwe manier van toetsen en meer studeren voor de inburgeraars, daarnaast het cursusmateriaal uitbreiden	Idem aan vraag 5. Met de toevoeging dat er veel onderzoek door de overheid gedaan zal moeten worden		Analfabeten worden al afgeschrikt door de Wib en zullen bij verhogingen sneller de Belgiëroute nemen.
17				

3 UITGEBREIDE SCENARIOSTUDIE

Bij de opzet zijn we uitgegaan van twee belangrijke typen randvoorwaarden, te weten de mate van ondersteuning door de overheid en de examinering. Samen met de Klankbordgroep zijn deze scenario's uitgewerkt, waarbij 10 scenario's zijn uitgewerkt, meer dan aanvankelijk werd verwacht.

In het onderstaande zullen we de opzet en uitwerking van de scenario's nader toelichten.

3.1 Scenario's

De ondersteuning vanuit de overheid is een belangrijke variabele. Deze ondersteuning heeft betrekking op:

- De ontwikkeling van cursusmateriaal;
- De PR en voorlichting;
- De ondersteuning van de infrastructuur van het onderwijs in het buitenland.

Deze ondersteuning van de overheid kan minimaal of redelijk zijn.

Onder *minimale* ondersteuning wordt verstaan:

- Een ontwikkelingssubsidie van de overheid om cursusmateriaal te laten ontwikkelen door bestaande marktpartijen gericht op examentraining voor Nederlandse taal op niveau A1. Dit cursusmateriaal is te vergelijken met examentrainingen als 'Op Weg' en 'Ticket naar Nederland';
- Beperkte PR en voorlichting, gericht op het verschaffen van informatie via websites, brochures en telefoon door Postbus 51, de afdeling publieksvoorlichting van de IND, de website en de inburgeringstelefoon van het ministerie van Buitenlandse Zaken;
- Geen actieve ondersteuning en distributie van cursusmateriaal. De Wib'er is verantwoordelijk voor het verkrijgen van het nieuwe cursusmateriaal.

In dit rapport wordt uitgegaan van de beschrijving van *redelijke* ondersteuning uit het rapport van de Commissie Franssen. Daarin wordt onder redelijke ondersteuning als uitgangspunt het volgende verstaan: "hij/zij leert niet de taal dankzij het functioneren in een omgeving waar die taal gebruikt wordt. Maar hij/zij is voor de

vordering van het leerproces volledig aangewezen op ondersteuning (docent, materiaal) die speciaal voor het leren van taal aangereikt worden³.

De *redelijke* ondersteuning betekent voor de scenario's:

- Een opdracht vanuit de overheid met heldere randvoorwaarden om methodologisch gevalideerd cursusmateriaal te laten ontwikkelen. Door de Duitse overheid wordt dit, gerelateerd aan een examen voor lezen en schrijven, aangeboden in de vorm van het lespakket 'Start Deutsch eins', ontwikkeld door het Goethe Instituut;
- Een actief PR en voorlichtingsbeleid van de overheid in de landen van herkomst;
- Het beter benutten en ontwikkelen van de infrastructuur voor onderwijs in de Nederlandse taal in het buitenland:
 - De cursusaanbieders in herkomstlanden zijn uitgebreid in kaart gebracht;
 - Verwijzing naar cursusaanbieders in het land van herkomst;
 - Docententraining of accreditatie van onderwijsinstellingen;
 - Distributie/verkoop via de posten;
 - Additioneel voor scenario 3B dient een internationale infrastructuur voor ondersteuning ontwikkeld te worden, naar analogie van de Goethe Instituten in het Duitse systeem (bij het examen voor lezen en schrijven).
 - Additioneel zou voor alle scenario's samen met de Taalunie een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden voor het opzetten van een dergelijke infrastructuur. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het aan elkaar knopen van initiatieven die er reeds zijn, zoals marktinitiatieven in het buitenland, Nederlandse scholen in het buitenland en faculteiten Nederlands op buitenlandse universiteiten.
 - Additioneel zou voor alle scenario's samen met de Wereldomroep een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden naar de mogelijkheden omtrent het geven van cursussen Nederlands via de radio.

³ Rapport Commissie Franssen: 'Inburgering getoetst. Advies over het niveau van het inburgeringsexamen in het buitenland', 2004

De bovenstaande varianten in ondersteuning gekoppeld aan de eisen van taalniveau A1 mondeling, A1 mondeling + lezen, A1 mondeling + lezen + schrijven levert de onderstaande 10 scenario's op (tabel 2).

Tabel 2 - Scenario's

	1A	1B	1C	1D	2A	2B	2C	2D	3A	3B
Schrijfvaardigheid A1									■	■
Leesvaardigheid A1							■	■	■	■
Mondeling A1					■	■	■	■	■	■
Leesvaardigheid A1min			■	■						
Mondeling A1min	■	■	■	■						

■ *minimale ondersteuning*

■ *redelijk ondersteuning*

De scenario's worden in het vervolg in grote lijnen weergegeven.

Scenario 1A

Taalniveau A1min mondeling, met minimale ondersteuning van de overheid

- Huidige situatie;
- Beperkte rol van de overheid bij ontwikkelen cursusmateriaal, zoals de ontwikkelopdracht oefenpakket 'Naar Nederland';
- Beperkte PR en voorlichting (Postbus 51, website);
- Geen actieve ondersteuning en distributie.

Scenario 1B

Taalniveau A1min mondeling, met een redelijke ondersteuning van de overheid

- Een opdracht vanuit de overheid met heldere randvoorwaarden om methodologisch gevalideerd cursusmateriaal te laten ontwikkelen. Door de Duitse overheid wordt dit, gerelateerd aan een examen voor lezen en schrijven, aangeboden in de vorm van het lespakket 'Start Deutsch eins', ontwikkeld door het Goethe Instituut;
- Een actief PR en voorlichtingsbeleid van de overheid in de landen van herkomst;

- Het beter benutten en ontwikkelen van de infrastructuur voor onderwijs in de Nederlandse taal in het buitenland:
 - De cursusaanbieders in herkomstlanden zijn uitgebreid in kaart gebracht;
 - Verwijzing naar cursusaanbieders in het land van herkomst;
 - Docententraining of accreditatie van onderwijsinstellingen;
 - Distributie/verkoop via de posten;
 - Additioneel zou samen met de Taalunie een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden voor het opzetten van een dergelijke infrastructuur. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het aan elkaar knopen van initiatieven die er reeds zijn, zoals marktinitiatieven in het buitenland, Nederlandse scholen in het buitenland en faculteiten Nederlands op buitenlandse universiteiten.
 - Additioneel zou samen met de Wereldomroep een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden naar de mogelijkheden omtrent het geven van cursussen Nederlands via de radio.

Scenario 1C

Taalniveau A1min mondeling en lezen, met minimale ondersteuning van de overheid

- Beperkte rol van de overheid bij ontwikkelen cursusmateriaal, behalve aanvullende ontwikkelopdracht oefenpakket 'Naar Nederland';
- Beperkte PR en voorlichting (Postbus 51, website);
- Geen actieve ondersteuning en distributie.

Scenario 1D

Taalniveau A1min mondeling en lezen, met redelijke ondersteuning van de overheid

- Een opdracht vanuit de overheid met heldere randvoorwaarden om methodologisch gevalideerd cursusmateriaal te laten ontwikkelen. Door de Duitse overheid wordt dit, gerelateerd aan een examen voor lezen en schrijven, aangeboden in de vorm van het lespakket 'Start Deutsch eins', ontwikkeld door het Goethe Instituut;
- Een actief PR en voorlichtingsbeleid van de overheid in de landen van herkomst;
- Het beter benutten en ontwikkelen van de infrastructuur voor onderwijs in de Nederlandse taal in het buitenland:

- De cursusaanbieders in herkomstlanden zijn uitgebreid in kaart gebracht;
- Verwijzing naar cursusaanbieders in het land van herkomst;
- Docententraining of accreditatie van onderwijsinstellingen;
- Distributie/verkoop via de posten;
- Additioneel zou samen met de Taalunie een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden voor het opzetten van een dergelijke infrastructuur. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het aan elkaar knopen van initiatieven die er reeds zijn, zoals marktinitiatieven in het buitenland, Nederlandse scholen in het buitenland en faculteiten Nederlands op buitenlandse universiteiten.
- Additioneel zou samen met de Wereldomroep een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden naar de mogelijkheden omtrent het geven van cursussen Nederlands via de radio.

Scenario 2A

Taalniveau A1 mondeling, met minimale ondersteuning van de overheid

- Een ontwikkelingssubsidie van de overheid om cursusmateriaal te laten ontwikkelen door bestaande marktpartijen gericht op examentraining voor Nederlandse taal op niveau A1. Dit cursusmateriaal is te vergelijken met examentrainingen als 'Op Weg' en 'Ticket naar Nederland';
- Beperkte PR en voorlichting, gericht op het verschaffen van informatie via websites, brochures en telefoon door Postbus 51, de afdeling publieksvoorlichting van de IND, de website en de inburgeringstelefoon van het ministerie van Buitenlandse Zaken;
- Geen actieve ondersteuning en distributie van cursusmateriaal. De Wib'er is verantwoordelijk voor het verkrijgen van het nieuwe cursusmateriaal.

Scenario 2B

Taalniveau A1 mondeling, met redelijke ondersteuning van de overheid

- Een opdracht vanuit de overheid met heldere randvoorwaarden om methodologisch gevalideerd cursusmateriaal te laten ontwikkelen. Door de Duitse overheid wordt dit, gerelateerd aan een examen voor lezen en schrijven,

aangeboden in de vorm van het lespakket 'Start Deutsch eins', ontwikkeld door het Goethe Instituut;

- Een actief PR en voorlichtingsbeleid van de overheid in de landen van herkomst;
- Het beter benutten en ontwikkelen van de infrastructuur voor onderwijs in de Nederlandse taal in het buitenland:
 - De cursusaanbieders in herkomstlanden zijn uitgebreid in kaart gebracht;
 - Verwijzing naar cursusaanbieders in het land van herkomst;
 - Docententraining of accreditatie van onderwijsinstellingen;
 - Distributie/verkoop via de posten;
 - Additioneel zou samen met de Taalunie een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden voor het opzetten van een dergelijke infrastructuur. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het aan elkaar knopen van initiatieven die er reeds zijn, zoals marktinitiatieven in het buitenland, Nederlandse scholen in het buitenland en faculteiten Nederlands op buitenlandse universiteiten.
 - Additioneel zou samen met de Wereldomroep een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden naar de mogelijkheden omtrent het geven van cursussen Nederlands via de radio.

Scenario 2C

Taalniveau A1 mondeling en lezen, met minimale ondersteuning van de overheid

- Een ontwikkelingssubsidie van de overheid om cursusmateriaal te laten ontwikkelen door bestaande marktpartijen gericht op examentraining voor Nederlandse taal op niveau A1. Dit cursusmateriaal is te vergelijken met examentrainingen als 'Op Weg' en 'Ticket naar Nederland';
- Beperkte PR en voorlichting, gericht op het verschaffen van informatie via websites, brochures en telefoon door Postbus 51, de afdeling publieksvoorlichting van de IND, de website en de inburgeringstelefoon van het ministerie van Buitenlandse Zaken;
- Geen actieve ondersteuning en distributie van cursusmateriaal. De Wib'er is verantwoordelijk voor het verkrijgen van het nieuwe cursusmateriaal.

Scenario 2D

Taalniveau A1 mondeling en lezen, met redelijke ondersteuning van de overheid

- Een opdracht vanuit de overheid met heldere randvoorwaarden om methodologisch gevalideerd cursusmateriaal te laten ontwikkelen. Door de Duitse overheid wordt dit, gerelateerd aan een examen voor lezen en schrijven, aangeboden in de vorm van het lespakket 'Start Deutsch eins', ontwikkeld door het Goethe Instituut;
- Een actief PR en voorlichtingsbeleid van de overheid in de landen van herkomst;
- Het beter benutten en ontwikkelen van de infrastructuur voor onderwijs in de Nederlandse taal in het buitenland:
 - De cursusaanbieders in herkomstlanden zijn uitgebreid in kaart gebracht;
 - Verwijzing naar cursusaanbieders in het land van herkomst;
 - Docententraining of accreditatie van onderwijsinstellingen;
 - Distributie/verkoop via de posten;
 - Additioneel zou samen met de Taalunie een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden voor het opzetten van een dergelijke infrastructuur. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het aan elkaar knopen van initiatieven die er reeds zijn, zoals marktinitiatieven in het buitenland, Nederlandse scholen in het buitenland en faculteiten Nederlands op buitenlandse universiteiten.
 - Additioneel zou samen met de Wereldomroep een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden naar de mogelijkheden omtrent het geven van cursussen Nederlands via de radio.

Scenario 3A

Taalniveau A1 mondeling, lezen en schrijven, met minimale ondersteuning van de overheid

- Een ontwikkelingssubsidie van de overheid om cursusmateriaal te laten ontwikkelen door bestaande marktpartijen gericht op examentraining voor Nederlandse taal op niveau A1. Dit cursusmateriaal is te vergelijken met examentrainingen als 'Op Weg' en 'Ticket naar Nederland';
- Beperkte PR en voorlichting, gericht op het verschaffen van informatie via websites, brochures en telefoon door Postbus 51, de afdeling publieksvoorlichting van de IND, de website en de inburgeringstelefoon van het ministerie van Buitenlandse Zaken;
- Geen actieve ondersteuning en distributie van cursusmateriaal. De Wib'er is verantwoordelijk voor het verkrijgen van het nieuwe cursusmateriaal.

Scenario 3B

Taalniveau A1 mondeling, lezen en schrijven, met redelijke ondersteuning van de overheid

- Een opdracht vanuit de overheid met heldere randvoorwaarden om methodologisch gevalideerd cursusmateriaal te laten ontwikkelen. Door de Duitse overheid wordt dit, gerelateerd aan een examen voor lezen en schrijven, aangeboden in de vorm van het lespakket 'Start Deutsch eins', ontwikkeld door het Goethe Instituut;
- Een actief PR en voorlichtingsbeleid van de overheid in de landen van herkomst;
- Het beter benutten en ontwikkelen van de infrastructuur voor onderwijs in de Nederlandse taal in het buitenland:
 - De cursusaanbieders in herkomstlanden zijn uitgebreid in kaart gebracht;
 - Verwijzing naar cursusaanbieders in het land van herkomst;
 - Docententraining of accreditatie van onderwijsinstellingen;
 - Distributie/verkoop via de posten;
 - Additioneel voor scenario 3B dient een internationale infrastructuur voor ondersteuning ontwikkeld te worden, naar analogie van de Goethe Instituten in het Duitse systeem (bij het examen voor lezen en schrijven).

- Additioneel zou samen met de Taalunie een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden voor het opzetten van een dergelijke infrastructuur. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het aan elkaar knopen van initiatieven die er reeds zijn, zoals marktinitiatieven in het buitenland, Nederlandse scholen in het buitenland en faculteiten Nederlands op buitenlandse universiteiten.
- Additioneel zou samen met de Wereldomroep een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden naar de mogelijkheden omtrent het geven van cursussen Nederlands via de radio.

3.2 Exameninfrastructuur

Naast de onderwijsinhoudelijke dimensies is er ook gekeken naar de eisen waar de examens in de verschillende scenario's aan moeten voldoen. Deze eisen hebben betrekking op ondermeer de rol van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de posten, en tevens:

- Ontwikkeling nieuwe examens:
 - Lezen;
 - Schrijven.
- Investerings op de posten:
 - Fysieke aanpassingen.
- Exploitatie op de posten:
 - Toename verblijfstijd per examen;
 - Distributie en voorlichting;
 - Beveiliging.

Deze aanvullende eisen hebben betrekking op de scenario's 1C, 1D, 2C, 2D, 3A en 3B.

3.3 Beoordeling scenario's

Gebaseerd op de vraagstelling van het ministerie, is een viertal beoordelingscriteria opgesteld die samen het toetsingskader vormen:

1. Zijn de beschreven randvoorwaarden realiseerbaar en zo ja, op welke wijze kunnen de randvoorwaarden geïmplementeerd worden?
2. Heeft de markt zich op dit terrein dusdanig ontwikkeld dat er sprake is van een cursusaanbod in de landen van herkomst of zijn er leermiddelen door de markt ontwikkeld die geschikt zijn voor zelfstudie?
3. Is de verwachting gerechtvaardigd dat het niveau A1 een grotere bijdrage zal leveren aan de inburgering en integratie in Nederland dan het niveau A1min?
4. Welke kosten zijn gemoeid met de realisatie van de voorgestelde scenario's?

In tabel 3 zijn de scores op de aangegeven criteria weergegeven. Hierbij zijn uitkomsten uit interviews, workshop, en de klankbordgroepen in overweging genomen. Er is gebruik gemaakt van scores van dubbel plus tot dubbel min, inclusief neutraal (++, +, 0, -, en --).

Tabel 3 - Scores van scenario's op aangegeven criteria

	1A	1B	1C	1D	2A	2B	2C	2D	3A	3B
Realiseerbaarheid randvoorwaarden	++	+	+	0	++	-	0	-	+	--
Marktontwikkeling	0	0	+	+	+	+	0	0	0	0
Bijdrage inburgering	+	+	+	+	+	+	++	++	++	++
Kosten	++	0	++	-	++	-	++	-	++	--

In de tabel wordt feitelijk een analyse van de scenario's gemaakt. Wat daaruit blijkt is dat het scenario 2A het voorkeursscenario is.

In het vervolg zal in het kort ingegaan worden op de scenario's en de uitkomsten in de tabel.

Scenario 1A

Taalniveau A1min mondeling, met minimale ondersteuning van de overheid

Dit is feitelijk het huidige stelsel. In dit scenario zijn geen additionele randvoorwaarden noodzakelijk. Er is marktontwikkeling op gang gebracht. De bijdrage aan inburgering is aanwezig maar naar verwachting beperkt en er zijn geen additionele kosten. Afhankelijk van de uitkomsten van het lopende onderzoek door het RCEC naar de precieze instelling van de zak-/slaaggrens van niveau A1 min, bevat dit scenario ook het risico dat het A1min niveau moeilijk meetbaar en onduidelijk blijft.

Scenario 1B

Taalniveau A1min mondeling, met een redelijke ondersteuning van de overheid

Dit is feitelijk het huidige stelsel. Maar in de randvoorwaardelijke sfeer wordt meer gedaan. Dat betekent hogere kosten voor een systeem met een cesuur die op A1min blijft. Er is een marktinitiatief op gang gebracht. De bijdrage aan inburgering is aanwezig maar naar verwachting beperkt. De marktontwikkeling die op gang gebracht is zal licht versterkt kunnen worden door de ontwikkeling van uniform materiaal.

Afhankelijk van de uitkomsten van het lopende onderzoek door het RCEC naar de precieze instelling van de zak-/slaaggrens van niveau A1 min, bevat dit scenario ook het risico dat het A1min niveau moeilijk meetbaar en onduidelijk blijft.

Scenario 1C

Taalniveau A1min mondeling en lezen, met minimale ondersteuning van de overheid

Dit is het huidige stelsel met lezen op A1min niveau. Dit zal leiden tot verdere discussie rond uitsluiting van analfabeten, maar ook rond de niveau's want het A1min niveau voor lezen zal eerst gedefinieerd moeten worden. Het examensysteem in het buitenland zal moeten worden aangepast en gevalideerd. Verder zal de verblijfsduur op de posten toenemen. Dit zal leiden tot initiële investeringen en verhoging van de exploitatiekosten. Aan de randvoorwaarden gebeurt weinig. Door het toevoegen van lezen is de kans groot dat de marktontwikkeling wordt gestimuleerd. De bijdrage aan inburgering is aanwezig, maar naar verwachting beperkt.

Scenario 1D

Taalniveau A1min mondeling en lezen, met redelijke ondersteuning van de overheid

Dit is het huidige stelsel met lezen op A1min niveau. Echter, in de randvoorwaardelijke sfeer wordt meer gedaan. Dit zal leiden tot verdere discussie rond uitsluiting van analfabeten, wellicht minder dan in scenario 1C omdat een aantal randvoorwaarden worden ingevuld. Tevens zal discussie blijven bestaan rond de niveaus, aangezien het A1min niveau voor lezen zal gedefinieerd moeten worden. Het examensysteem in het buitenland zal moeten worden aangepast en gevalideerd. Verder zal de verblijfsduur op de posten toenemen. Dit zal leiden tot initiële investeringen en verhoging van de exploitatiekosten.

Scenario 2A

Taalniveau A1 mondeling, met minimale ondersteuning van de overheid

In dit scenario worden de mondelinge vaardigheden op A1 geëxamineerd. Circa 80 procent van de geëxamineerden slaagt nu reeds op dit niveau. De kans op uitsluiting is naar verwachting minimaal omdat momenteel reeds 80% van de kandidaten slaagt op niveau A1. In de randvoorwaardelijke sfeer gebeurt relatief weinig waardoor de realiseerbaarheid groot is en de kosten gering. De verhoging naar niveau A1 kan een impuls geven aan de marktontwikkeling in het buitenland. Er hoeven geen aanpassingen plaats te vinden aan het examensysteem. De bijdrage aan inburgering is naar verwachting positief. Dit scenario is realiseerbaar en naar verwachting het meest kostenefficiënt.

Scenario 2B

Taalniveau A1 mondeling, met redelijke ondersteuning van de overheid

In dit scenario worden de mondelinge vaardigheden op A1 geëxamineerd. Circa 80 procent van de geëxamineerden slaagt nu reeds op dit niveau. De kans op uitsluiting is naar verwachting minimaal omdat momenteel reeds 80% van de kandidaten slaagt op niveau A1.. In de randvoorwaardelijke sfeer wordt een aanzienlijke inspanning geleverd. Daardoor nemen de kosten aanzienlijk toe. Dit scenario zal een impuls geven aan de marktontwikkeling in het buitenland door de impuls die uitgaat van het stimuleren van de buitenlandse infrastructuur. Er hoeven geen aanpassingen plaats

te vinden aan het examensysteem. De bijdrage aan inburgering is naar verwachting positief. Echter, in vergelijking met scenario 2A dienen bij dit scenario meer randvoorwaarden ingevuld te worden en aangezien het vereiste taalniveau hetzelfde is, is dit scenario minder kostenefficiënt.

Scenario 2C

Taalniveau A1 mondeling en lezen, met minimale ondersteuning van de overheid

In dit scenario wordt leesvaardigheid op A1 niveau naast mondelinge vaardigheden getoetst. De kans op uitsluiting van analfabeten en anders gealfabetiseerden neemt in dit scenario sterk toe. Zeker gezien het feit dat er in de randvoorwaardelijke sfeer weinig zal gebeuren. Het is ook de vraag of de markt in het buitenland zich verder gaat ontwikkelen of dat met name gezinsvormers naar andere voorkeurslanden migreren. Leesvaardigheid zal naar verwachting wel een extra bijdrage aan het tempo van inburgering geven. De kosten van dit scenario zijn relatief laag met de uitzondering van het ontwikkelen van een nieuw (technisch) leesexamen en het vergroten van de verblijfsduur op de posten, waardoor additionele kosten voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken ontstaan. Op zich is dit scenario realiseerbaar in de randvoorwaardelijke zin.

Scenario 2D

Taalniveau A1 mondeling en lezen, met redelijke ondersteuning van de overheid

In dit scenario wordt leesvaardigheid op A1 niveau naast mondelinge vaardigheden getoetst. De kans op uitsluiting van analfabeten en anders gealfabetiseerden neemt in dit scenario toe. Waarschijnlijk minder dan in scenario 2C omdat er meer in de randvoorwaardelijke sfeer zal gebeuren. Het is ook de vraag of de markt in het buitenland zich verder gaat ontwikkelen of dat met name gezinsvormers naar andere voorkeurslanden migreren. Leesvaardigheid zal wel een extra bijdrage aan het tempo van inburgering geven. De kosten van dit scenario zijn relatief hoog als gevolg van het voldoen aan de nieuwe randvoorwaarden. Daarnaast zijn kosten gemoeid met het ontwikkelen van een nieuw (technisch) leesexamen. Tenslotte wordt de verblijfsduur op de posten groter, waardoor additionele kosten voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken ontstaan. In beginsel is dit scenario realiseerbaar. Echter, in vergelijking met scenario 2C dienen bij dit scenario meer randvoorwaarden ingevuld

te worden en aangezien het vereiste taalniveau hetzelfde is, is dit scenario minder kostenefficiënt.

Scenario 3A

Taalniveau A1 mondeling, lezen en schrijven, met minimale ondersteuning van de overheid

In dit scenario worden naast eisen aan leesvaardigheid ook eisen aan schrijfvaardigheid op A1 niveau toegevoegd. Deze stap zal het uitsluitingspercentage verder verhogen. Daarmee neemt het risico op juridische procedures verder toe in relatie tot het EVRM. Het zal een grotere bijdrage leveren aan de inburgering in Nederland. Aangezien de invulling van randvoorwaarden beperkt blijft zijn de kosten ook relatief beperkt. Gezien de verhoging van de drempel is het de verwachting dat de markt in de herkomstlanden zich verder zal ontwikkelen. De ontwikkeling van cursusmateriaal kan daaraan een bijdrage leveren. Tevens zal een volledig nieuw schrijfvaardigheidsexamen ontwikkeld en uitgerold moeten worden. De uitrol van dit examen zal tot gevolg hebben dat naast de langere verblijfsduur op de post er additionele logistieke kosten en waarschijnlijk additionele fysieke kosten voor aanpassingen op de posten noodzakelijk zijn, zoals verbouwingen en nieuwe inrichting.

In beginsel is dit scenario realiseerbaar en kostenefficiënt, gezien de beperkt kosten en de uitgebreide eis aan taalvaardigheden. Een volledige nieuw examen dient ontwikkeld te worden, daarnaast is de verwachting dat de markt in herkomstlanden zich verder zal ontwikkelen.

Scenario 3B

Taalniveau A1 mondeling, lezen en schrijven, met redelijke ondersteuning van de overheid

In dit scenario worden naast eisen aan leesvaardigheid ook eisen aan schrijfvaardigheid op A1 niveau toegevoegd. Daarmee neemt het risico op juridische procedures verder toe in relatie tot het EVRM. Het zal een bijdrage leveren aan de inburgering in Nederland. In dit scenario wordt veel inspanning geleverd voor de invulling van randvoorwaarden, de kosten hiervan zijn aanzienlijk. Gezien de verhoging van de drempel is het de verwachting dat de markt in de herkomstlanden

zich verder zal ontwikkelen. De ontwikkeling van cursusmateriaal kan daaraan een bijdrage leveren. Tevens zal een volledig nieuw schrijfvaardigheidsexamen ontwikkeld en uitgerold moeten worden. De uitrol van dit examen zal tot gevolg hebben dat naast de langere verblijfsduur op de post er additionele logistieke kosten en waarschijnlijk additionele fysieke kosten voor aanpassingen op de posten noodzakelijk zijn, zoals verbouwingen en nieuwe inrichting.

In beginsel is dit scenario realiseerbaar en levert het naar verwachting een grote bijdrage aan inburgering in Nederland. Echter, bij scenario 3B zijn de kosten op het terrein van ondersteuning en examinering het hoogst. Nieuw cursusmateriaal en een nieuw examen dient ontwikkeld te worden, daarnaast is de verwachting dat de markt in herkomstlanden zich verder zal ontwikkelen.

4 LIJST MET GEÏNTERVIEWDE PERSONEN

Voornaam	Achternaam	Organisatie	Wijze van contact
Gerda	Lavrijsen	ROC Eindhoven	Klankbordgroep/Telefonisch
Ellie	Liemberg	BVE Taaladvies	Klankbordgroep/Face to face
Dieneke	Nijenhuis	ROC Aventus	Klankbordgroep/Telefonisch
Simon	Verhallen	Directeur ITTA	Klankbordgroep/Face to face
Abdel	Abali	EM Reïntegratie	Workshop
Dieneke	Bijlsma	ROC Mondriaan Den Haag	Workshop
Norbert	Bussink	Gemeente Amsterdam	Workshop
Larbi	Edriouch	Gemeente Utrecht	Workshop
Xiang Lin	Hai	Inspraakorgaan Chinezen	Workshop
Jimmy	Ista	EM Reïntegratie	Workshop
Samira	Stitou	Gemeente Amsterdam	Workshop
Ulviye	Tekeli	EM Reïntegratie	Workshop
Caroline	Van Eijk	Albeda College Rotterdam	Workshop
Rocus	de Joode	Radio Nederland Wereldomroep	Face to face
Volker	Ebel	Hoofd Juridische Zaken Duitse Ambassade	Face to face
Birgit	Frie	Secretaris Duitse Ambassade	Face to face
Mirjam	Haasnoot	Uitgeverij Boom	Face to face
Jo Fond	Lam	CINOP	Face to face
Marc	Le Clercq	Nederlandse Taalunie	Face to face
Rainer	Manke	Directeur Goethe Institut Amsterdam	Face to face
Margreet	Moerland	Thieme Meulenhof	Face to face
Marli	Tijssen	CINOP	Face to face
Peter	Veenendaal	Radio Nederland Wereldomroep	Face to face
Hedwig	Waltmans	Ministerie van Buitenlandse Zaken	Face to face
Ad	Appel	Ikwilnaarnederland.nl	Telefonisch
Hassan	Barrakouia	Freelance docent Nederlandse taal in Nador, Marokko	Telefonisch
Jamila	Brinkman	Eigen taalschool in Tétouan, Marokko	Telefonisch
Marine	Condette	Maison Descartes/Franse Ambassade in Nederland	Telefonisch
Hugues	Denisot	Maison Descartes	Telefonisch
Suzan	Haliskaranfil	Eigen taalschool in Adana, Turkije	Telefonisch
Edwardine	Hartmann	Eigen taalschool in Manilla, de Filippijnen	Telefonisch

Britta	Koneman	Ministie van Binnenlandse Zaken Berlijn	Telefonisch
Michel	Koopmans	Eigen taalschool in Rio de Janeiro, Brazilië	Telefonisch
Said	Mammar	Franse Ambassade in Nederland	Telefonisch
Kwadzo O.	Omeko	Eigen taalschool in Accra, Ghana	Telefonisch
Nazli	Ozezen	Eigen taalschool in Adana, Turkije	Telefonisch
Virginie	Pernet	Eigen taalschool in Brasilia, Brazilië	Telefonisch
Frans	Ritsen	ROC Eindhoven	Telefonisch
Anneke	van Kollenborg	Thieme Meulenhof	Telefonisch
Cor	Wildenburg	WilSan Cursus Nederlands, Istanbul, Turkije	Telefonisch
Jolet	Woordes	Blik op Werk	Telefonisch
Kees	Groeneboer	Erasmus Taalcentrum, Jakarta, Indonesië	E-mail
Emmanuel	Marrion	Franse Ambassade in Nederland	E-mail
Kees	Smit	Nederlands-leren-in-thailand.nl	E-mail
Robertus	Stevens	Center for Multicultural Studies, Inc	E-mail
Pieter W.	Van de Ruitenbeek	Dutch Culture Center Co, Ltd.	E-mail
Xu	Xiaochun	Inburgeringslesinchina.com	E-mail